

„Nincs más haza, csak az anyanyelv”

❖ Venyigéné Makrányi Margit

Ezzel a Márai Sándortól kölcsönzött címmel rendezett konferenciát 2009. május 21-én Széphalmon a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE), annak Olvasószolgálati Szekciója és Borsod Megyei Szervezete, a Kazinczy Múzeum, a sátoraljaújhelyi Városi Könyvtár, valamint a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár.

E rendezvénnel, a magyarországi és a határon túli könyvtárosok meghívásával emlékezni és tisztelegni szerettünk volna a magyar nyelvújítás, a modern magyar irodalom megteremtéséért folytatott harc vezéregyénisége előtt, bepillantást engedve egyúttal Kazinczy Ferenc gazdag kultúraépítő munkásságába is.

A rendezvény megszervezésében kiemelt partnerünk volt a Kazinczy Múzeum, de hathatós anyagi segítséget kaptunk a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat Mecénás Alapjától, valamint a Balassi Intézettől is.

A konferenciának helyet adó Széphalom nemcsak Borsod-Abaúj-Zemplén megye különös jelentőséggel bíró települése, de a magyar művelődéstörténet meghatározó helyszíne is, amely nevét és ismertségét Kazinczy Ferencnek köszönheti. Már 1806-tól a magyar irodalmi-politikai gondolkodás egyik központja volt, az irodalmi és nyelvújítási reformtörekvések bölcsőjeként emlegetik, de ma is különös jelentőséggel bír a nyelvművelés, a magyar nyelv ápolása szempontjából. A magyar kultúra, a magyar nyelv iránt elkötelezettek zárán-

dokhelye, ahol a közelmúltban adták át A Magyar Nyelv Múzeumát, helyet biztosítva a magyar nyelv ápolásának, kutatásának.

A magyar írófejedelem, a 250 éve született Kazinczy Ferenc innen irányította két évtizeden át a magyar irodalmat, levelezésben állva a kor szinte valamennyi jelentősebb írójával.

Nála a magyar nyelv ápolása egyet jelentett az európaisághoz, a legműveltebb nemzetekhez való kapcsolódással, az újat teremtés parancsával, az együttes munkálkodás szükségességével.

A konferenciának helyet adó múzeumba hívtuk és vártuk a megye, a régió, az ország könyvtárosait és minden olyan érdeklődőt, aki fontosnak érzi nyelvünk ápolását, őrzését, azt, hogy együtt emlékezzünk a neves költőre, irodalomszervezőre és nyelvújítóra. Meghívásunkra közel százhusz érdeklődő, zömében könyvtáros érkezett határon innen és túlról. Jelen voltak a konferencián a Móricz Zsigmond Társaság tagjai is Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből.

A konferencia résztvevőit köszöntötte *Ódor Ferenc*, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés elnöke, Sátoraljaújhely város képviselőjében *Dudás Gábor*, a művelődési osztály vezetője, *Bakos Klára*, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke, a szervezők nevében *Venyigéné Makrányi Margit*, a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár igazgatója. Köszöntő szavaikkal röviden méltatták Kazinczy Ferencet, a magyar nyelv ápolásának és a közelmúltban megnyílt múzeum életrehívásának fontosságát.

A köszöntőket a szakmai előadások követték. Neves előadók, egyetemi oktatók segítettek feleleveníteni a múltat, Kazinczy tevékenységét, a nyelvünkben bekövetkezett változásokat.

Borbély Szilárd egyetemi docens, a Debreceni Egyetem Régi Magyar Irodalomtörténeti Tanszékének tanára, Kazinczy Ferencről mint fordítóról szólt, illetve ennek kapcsán bemutatta azt a hatalmas vállalkozást, mely 1999-ben

indult a Debreceni Egyetemen, s mára már messze túlnőtt az egyetem falain. A Textológiai Munkacsoport tíz évvel ezelőtt fogott hozzá Kazinczy Ferenc életművének újrakiadási munkálataihoz. Az újabb kutatások sok új ismerettel gazdagították az irodalomtörténetet, hisz az elektronikus kiadások eszköztárát is felhasználták már ebben a munkában. Az elmúlt tíz év tapasztalatait, a munkálatok során feltárt újabb információkat osztotta meg a hallgatósággal az előadó, valamint szólt arról is, hogy Kazinczy első fordításainak kritikai kiadása elkészül az évfordulóra, s várhatóan őszre napvilágot látnak az első kötetek, valamint a *Pályám emlékezete* című mű is.

Gergye László, az ELTE XVIII–XIX. századi Magyar Irodalomtörténeti Tanszékének tudományos főmunkatársa, *Élet és költészet egysege* címmel a költő Kazinczy Ferencről tartott rendkívül igényes, történeti összefüggéseket és irodalomelméleti alapvetéseket is megfogalmazó előadást. Szólt arról, hogy a művészt elsősorban nem költőként tartja számon az irodalomtudomány, bár Kazinczy – erről életművében több helyen is olvashatunk – költői műveit tartja a legfontosabbnak. Munkásságában kiemelt szerepe, jelentősége volt a költészetnek, s munkáinak hatása a maguk idejében nem volt elhanyagolható. Mivel a halhatatlanság utáni vágy erőteljesen foglalkoztatta, s ennek megvalósításában kiemelt szerepet tulajdonított a költészetnek, jól átgondolt költői programmal, tudatosan építette költői munkásságát. Ennek két, kevésbé ismert darabját – *Az áldozó* és *A tanítvány* című verset – , ezek részletes irodalomelméleti elemzését ismerhettük meg az előadó jóvoltából.

Péterfy Gergely adjunktus, a Miskolci Egyetem oktatója, Kazinczy Ferenc életének egy olyan fejezetéről szólt, melyet nem szoktak a fősodorba tartozóként emlegetni, mégis nagyon izgalmas, és számos művelődéstörténeti kitekintésre ad alkalmat. Kazinczy Ferenc apósa nyomdokain haladva Kassán a rózsakeresztes rend tagjai sorába lépett. Később, elhagyva ezt a rendet, a szabadkőműves-páholy tagja lett, ahol 1786-ban megismerkedett a néger Angelo Solimannal. Soliman portugál rabszolgakereskedők segítségével került Elefántcsontpartról Európába, s taníttatása eredményeként korának kiemelkedő műveltségű alakja lett.

Kazinczy Ferencsel való barátságáról, ennek a Kazinczy életműben fellelhető vonatkozásairól hallhattunk élvezetes előadást. A történetről, Kazinczy szabadkőműves múltjáról többet is megtudhatunk majd az előadó hamarosan megjelenő kötetéből.

Kováts Miklós nyugalmazott tanár, újságíró Kazinczy Ferenc Kassán töltött éveinek emlékeit idézte fel. Szólt arról, hogy Kassa és Kazinczy elválaszthatatlanok. Kazinczy ott tartózkodása alatt Kassa a magyar szellemi élet központjává vált, s ezek az évek Kazinczy életpályájában is a legjelentősebb periódusok közé sorolhatók. Itt alapozta meg irodalomszervező munkáját, lapjai mellett számos kötete jelent meg a városban. Az előadó rendkívül plasztikusan mutatta be Kazinczy korának Kassáját is, mintegy időutazásra invitálva a hallgatóságot.

Fehér József irodalomtörténész, a Zempléni Múzeum és A Magyar Nyelv Múzeuma igazgatója, egy neves irodalomtörténészről, bibliográfusról, könyvtárossról, a 95 éves korában nemrég elhunyt *V. Busa Margitról* emlékezett meg előadásában. Fehér József nemcsak ismertette a nemzetközileg is ismert és elismert bibliográfus életpályáját, de a közeli barátság, a több évtizede élő szoros munkatársi kapcsolat során megélt közös emlékek felidézése mellett részletesen szólt Busa Margit munkásságáról, bemutatta megjelent köteteit, a Kazinczy Társaság és Busa Margit együttműködésének eredményeit. Busa Margit személye korábban is elválaszthatatlan volt Széphalomtól, hisz hosszú élete során két meghatározó témája volt kutatóként: Kazinczy Ferenc és a magyar sajtóbibliográfia. A Horváth János és

Alszeghy Zsolt tanítványaként doktorált irodalomtörténész 1945 és 1973 között az Országos Széchényi Könyvtár munkatársaként végezte kutatásait. Nyugállományba vonulása után is töretlen lendülettel és elszántsággal foglalkozott kedvenc témáival. Neve, szorgalma és munkabírása – Szinnyi Józseféhez hasonlóan – fogalommal vált a kutatók körében. Könyvtárát A Magyar Nyelv Múzeumának ajándékozta, támogatva ezzel is a következő kutatónemzedék munkáját.

Kiss Endre József, a Sárospataki Református Kollégium Gyűjteményei Nagykönyvtárának igazgatója, előadásában Kazinczy Ferenc könyvgyűjtő szenedélyéről, a fiatal korában megalapozott kitűnő könyvismeretéről szólva részletesen beszámolt Kazinczy könyvtárépítő elképzeléseiről, gyűjteményének összetételéről. Megtudhattuk az előadásból, hogy Kazin-

czy Ferenc könyvtára jelentős méretűnek számított annak ellenére, hogy tulajdonosa nem tartotta annak. Kézikönyvtára – a többszöri ajándékozások ellenére – élete végén is elérte az öt-hatezer könyvtári egységet. A könyvek mellett nagy hangsúlyt fektetett a képek, metszetek, térképek gyűjtésére is. Az élvezetes előadás során nemcsak a Sárospatakra került gyűjtemény különlegességeiről, de a „széphalmi Mester” könyvszeretetéről is képet kaptunk, mely nem volt öncélú, kulturális küldetéstudattal párosult.

Nyiri Péter irodalomtörténész, muzeológus, A Magyar Nyelv Múzeuma igazgatóhelyettese, a magyar nyelvújítás történetének fordulópontjait ismertette, a felvilágosodás kori, Kazinczy-féle nyelvújításról, annak előzményeiről és következményeiről beszélt Kováts Dániel nyugalmazott főiskolai tanár képes-szöveges prezentációjának felhasználásával.

A tartalmas előadásokat követően, Kazinczy Ferenc szavait idézve, koszorúzásra került sor síremlékénél. A megemlékezés virágait a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, az MKE Borsod Megyei Szervezete, az MKE Olvasószolgálati Szekciója, valamint a szabolcsi és a határon túli kollégák helyezték el, majd tiszteletadásként a résztvevők elénekelték a Szózatot.

A konferencia zárásaként Nyiri Péternek, a Magyar Nyelv Múzeuma igazgatóhelyettesének szakértő kalauzolása mellett a könyvtárosok megtekintették a múzeum kiállításait,

a mauzóleumot és a Kazinczy-kertet.

Az elhangzott előadások, reményeink szerint, a közeljövőben kötetben is hozzáférhetővé válnak. ■